

УДК 339.9(4-11+4-191):338(438)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2026-61-9>

Кушнір Н.О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2074-2506>*

Мешко М.

*магістр,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-0594-0455>*

Потайчук Ю.Ю.

*аспірант,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3783-4870>*

Kushnir Nataliya

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economic Relations,
State University "Uzhhorod National University"*

Meshko Mark

*Master Student,
State University "Uzhhorod National University"*

Potaychuk Yuriy

*Postgraduate Student,
State University "Uzhhorod National University"*

ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ ПОЛЬЩІ ЯК РЕГІОНАЛЬНОГО ЛІДЕРА У ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ

Анотація. У статті досліджено основні виклики та ризики Польщі як одного з провідних регіональних лідерів Центрально-Східної Європи. Обґрунтовано, що сучасна економічна модель Польщі демонструє високу стійкість і динаміку економічного розвитку, однак її подальше зміцнення залежить від здатності держави протистояти комплексу внутрішніх і зовнішніх загроз. Проаналізовано ключові демографічні ризики, пов'язані зі скороченням чисельності населення працездатного віку та змінами структури зайнятості. Особливу увагу приділено проблемам енергетичної безпеки, залежності від імпорту енергоресурсів та необхідності трансформації енергетичного сектору. Розглянуто вплив інфляційних процесів, посилення пандемією COVID-19 та енергетичною кризою, а також структурної інерції польського ринку праці й соціальної нерівності. Визначено зовнішні політичні та геоекономічні ризики, зумовлені змінами безпекового середовища в Європі, необхідністю нарощування оборонних видатків та зростанням державного боргу. Обґрунтовано, що сукупність зазначених факторів може впливати на темпи економічного зростання, конкурентоспроможність і позиції Польщі в регіоні. Окреслено перспективи збереження Польщею ролі одного з ключових економічних і політичних центрів Центрально-Східної Європи за умови проведення структурних реформ, модернізації енергетики, адаптації ринку праці та ефективного реагування на нові геоекономічні й безпекові виклики.

Ключові слова: економічне зростання, інституційні реформи, євроінтеграція, зовнішньоекономічні зв'язки, міжнародний бізнес, конкурентоспроможність, Польща, східноєвропейський тигр, економічна трансформація.

Вступ та постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть Польща посіла позицію одного з ключових регіональних лідерів у Центрально-Східній Європі, визначаючи економічні, політичні та безпекові орієнтири для сусідніх держав. Це

положення зумовлене швидким економічним зростанням, інтеграцією до ЄС та активною зовнішньою політикою. Зміцнення лідерських позицій Польщі супроводжується комплексом економічних, демографічних, соціальних, енергетичних та геополітичних

© Кушнір Н.О., Мешко М., Потайчук Ю.Ю., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

викликів. Зростання ролі Польщі в регіоні потребує посилення її економічної стійкості та здатності ефективно реагувати на ризики, які можуть обмежувати перспективи довгострокового розвитку й регіонального лідерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження економічного розвитку Польщі зробили як українські, так і зарубіжні науковці. Зокрема, питання реформування економіки та структурних трансформацій висвітлюють В. Лановий, Я. Костюченко, О. Близнюк, а також автори аналітичних праць НІСД. Значний обсяг досліджень представлено міжнародними інституціями: OECD, World Bank, UNCTAD, Eurostat, IMF, які аналізують показники макроекономічного розвитку, інвестиційне середовище, конкурентоспроможність та інтеграційні процеси Польщі. Окремі аспекти міжнародного бізнесу та економічної відкритості країни відображено у звітах WTO, EBRD, та PwC. Проте більшість праць розглядає окремі фрагменти економічної моделі Польщі, без цілісного аналізу її трансформаційної динаміки та ролі в міжнародному бізнес-середовищі.

Метою статті є визначення та систематизація ключових економічних, демографічних, енергетичних, безпекових та геополітичних викликів та ризиків, які можуть обмежувати реалізацію лідерського потенціалу Польщі у Центрально-Східній Європі, а також оцінювання перспектив збереження та посилення її регіонального лідерства в умовах сучасних глобальних і регіональних трансформацій.

Результати дослідження. Сучасна економічна модель Польщі, яка протягом останніх десятиліть продемонструвала вражаючу динаміку зростання, стикається з низкою нових викликів і ризиків, що зумовлені як внутрішніми структурними чинниками, так і глобальними економічними процесами. Перехід від постсоціалістичної економіки до інноваційно-інвестиційної моделі супроводжується необхідністю забезпечення збалансованості між економічною ефективністю, соціальною стабільністю та екологічною безпекою. Незважаючи на те, що Польща залишається одним із найстабільніших економічних центрів Центрально-Східної Європи, існують проблеми, що можуть стримувати її подальший розвиток, зокрема демографічна криза, енергетична залежність, інфляційні коливання, структурна інерція ринку праці та зростання соціальної нерівності.

Одним із найвагоміших ризиків для польської економіки є демографічна проблема, пов'язана зі зменшенням чисельності населення працездатного віку. За даними Центрального статистичного управління Польщі (Główny Urząd Statystyczny), прогнозується, що до 2050 року населення країни скоротиться майже на 4,5 млн осіб, що негативно вплине на трудовий потенціал, рівень продуктивності праці та стійкість пенсійної системи [3]. Старіння населення зумовлює збільшення навантаження на соціальні фонди та підвищує потребу у реформуванні системи охорони здоров'я. Водночас трудова міграція молоді до більш розвинених країн ЄС, зокрема

Німеччини та Нідерландів, призводить до втрати кваліфікованих кадрів у ключових галузях економіки, що створює загрозу дефіциту робочої сили [6].

Суттєвим викликом для Польщі також є питання енергетичної безпеки. Залежність від імпорту енергоносіїв, особливо природного газу та нафти, робить економіку країни вразливою до зовнішньополітичних коливань. Після геополітичної напруги у Східній Європі польський уряд активізував політику енергетичної диверсифікації, зокрема розвиток терміналів скрапленого газу у Свиноусті та будівництво Baltic Pipe, що з'єднає Польщу з норвезьким шельфом. Однак, згідно з даними Європейської комісії, частка вугілля у енергетичному балансі Польщі все ще перевищує 70 %, що не відповідає екологічним стандартам ЄС і створює додаткові бар'єри для зеленого переходу. Це потребує глибокої модернізації енергетичного сектору, розвитку відновлюваних джерел енергії та стимулювання інвестицій у технології декарбонізації [13].

Невід'ємною складовою ризиків є інфляційні процеси, які особливо посилюються у період після пандемії COVID-19 та унаслідок енергетичної кризи. За даними Національного банку Польщі, у 2023 році рівень інфляції сягнув 14,4 %, що стало одним із найвищих показників серед країн Європейського Союзу [16]. Підвищення цін на енергоносії, продовольство та будівельні матеріали зумовило зниження купівельної спроможності населення та зростання соціальної напруженості. Хоча уряд Польщі вжив антикризових заходів, спрямованих на субсидування енергетичних тарифів і стабілізацію споживчого ринку, існує ризик довгострокового збереження високого рівня інфляції через інституційну інерцію та глобальні фактори вартості ресурсів.

Ще одним важливим викликом є структурна інерція польського ринку праці. Попри загальне зростання зайнятості, існують значні диспропорції між регіонами, а також між рівнем кваліфікації працівників і потребами сучасної економіки. Згідно з даними OECD, Польща потребує активнішої державної політики у сфері професійної перепідготовки та залучення молодих спеціалістів до інноваційних секторів економіки, зокрема інформаційних технологій та біоекономіки [8]. Крім того, значна частка населення все ще зайнята у традиційних галузях, таких як сільське господарство, що не забезпечує високої доданої вартості.

Соціальна нерівність залишається ще одним критичним аспектом економічного розвитку Польщі, оскільки відмінності в рівнях доходів, доступі до якісної освіти, зайнятості та соціальних послуг між окремими групами населення і регіонами можуть посилювати соціальну напруженість та обмежувати потенціал інклюзивного економічного зростання.

За даними Програми розвитку ООН, індекс людського розвитку (HDI) Польщі у 2023 році становив 0,881, що свідчить про високий рівень соціального розвитку, проте регіональні відмінності залишаються суттєвими [5]. Вищі доходи та рівень зайнятості спостерігаються у західних воєводствах, тоді

як східні регіони відстають за основними соціально-економічними показниками. Це формує ризик нерівномірного економічного зростання та посилює внутрішні міграційні потоки, що з часом може створити структурні викривлення на ринку праці.

Загалом, перша група викликів для Польщі як регіонального лідера охоплює демографічні, енергетичні та макроекономічні ризики, що потребують системного підходу до реформування внутрішніх інституцій, стимулювання інновацій та посилення ролі держави у регулюванні соціально-економічних процесів. Саме комплексне поєднання інституційних реформ із гнучкими механізмами ринкової адаптації дозволяє забезпечити сталість розвитку в умовах зовнішньої турбулентності.

Польща, перебуваючи у статусі одного з найпотужніших економічних центрів Центрально-Східної Європи, стикається не лише з внутрішніми структурними, а й із зовнішньополітичними та геоекономічними ризиками. Її стратегічне положення між Західною Європою та східним кордоном ЄС зумовлює подвійний характер викликів: з одного боку, держава отримує вигоди від розширення інтеграційних процесів, а з іншого – наражається на підвищену вразливість до криз, що мають регіональний та глобальний характер. У цьому контексті одним із ключових ризиків є посилення геополітичної напруги у Східній Європі, що зумовлює додаткове навантаження на економічні ресурси держави через збільшення оборонних витрат та необхідність підтримки енергетичної і військової безпеки.

Згідно з даними Європейської комісії, у 2023 році витрати Польщі на оборону сягнули 3,9 % ВВП, що є одним із найвищих показників серед країн-членів ЄС. Таке збільшення фінансування, попри його позитивний вплив на національну безпеку, водночас створює бюджетний тиск і обмежує фінансування соціальних та інфраструктурних програм [1]. Ситуація ускладнюється також необхідністю підтримки мільйонів українських біженців, що вплинуло на внутрішній ринок праці, систему соціального забезпечення та житлову політику держави. Попри значну гуманітарну допомогу та підтримку міжнародних інституцій, польська економіка відчуває додаткові витрати, пов'язані з розширенням соціальних програм і збільшенням видатків місцевих бюджетів.

Іншим важливим чинником ризику є підвищення державного боргу. За статистикою Eurostat, державний борг Польщі у 2023 році становив 49,1 % ВВП, що хоч і нижче за середньоєвропейський показник, однак свідчить про тенденцію до його зростання через дефіцит бюджету та посилення соціальних видатків [1]. Невизначеність на світових фінансових ринках, коливання курсу євро та інфляційні чинники збільшують навантаження на фінансову систему країни. Fitch Ratings та Moody's у своїх звітах відзначають, що фінансова стійкість Польщі залишається відносно стабільною, однак ризики, пов'язані з енергетичними субсидіями та високими цінами на імпортовані ресурси, можуть призвести до тимчасового зниження кредитного рейтингу країни [11; 12].

Глобальні процеси фінансової волатильності та зростання процентних ставок Європейського центрального банку створюють додатковий тиск на польський банківський сектор. Хоча Національний банк Польщі демонструє відносно стійку монетарну політику, ризик рецесії та дефіциту кредитних ресурсів у реальному секторі зберігається [16]. Це може уповільнити темпи інвестицій, особливо у високотехнологічних галузях, які потребують значних довгострокових фінансових вливань.

Особливе значення у контексті сучасних викликів має енергетичний та кліматичний ризик. Польща залишається однією з найбільш вуглезалежних економік Європи – частка вугілля у структурі енергоспоживання перевищує 70 %, тоді як середній показник у ЄС не перевищує 20 % [10]. Ця залежність формує значні екологічні наслідки, зокрема високий рівень викидів вуглекислого газу та забруднення атмосфери, що призводить до міжнародного тиску з боку ЄС щодо впровадження зеленої трансформації. Проте перехід до відновлюваної енергетики вимагає колосальних інвестицій – за оцінками Польського інституту економіки, до 2030 року країні потрібно понад 500 млрд злотих для модернізації енергосистеми [9].

Проблема екологічної сталості також пов'язана із зростанням промислового виробництва та урбанізаційними процесами. Великі міста, зокрема Варшава, Краків і Вроцлав, стикаються з перевищенням допустимих норм забруднення повітря, що негативно впливає на якість життя населення. Водночас європейські екологічні стандарти зобов'язують Польщу скорочувати викиди CO₂, модернізувати транспортну інфраструктуру та стимулювати розвиток «зелених» технологій [13].

У середньостроковій перспективі значним викликом для Польщі є ризик уповільнення продуктивності праці. За даними OECD Productivity Statistics, зростання продуктивності у промисловому секторі у 2023 році знизилося до 1,858 %, що є одним із найнижчих показників за останні десять років [15]. Основними причинами є недостатня автоматизація виробництва, обмежена інноваційна активність підприємств і низька інтенсивність науково-дослідних інвестицій. Як наголошує McKinsey & Company, Польща має значний потенціал для перетворення в економіку знань, проте реалізація цього потенціалу вимагає радикального реформування системи освіти, податкової політики та стимулювання цифровізації бізнесу [14].

Друга група викликів для польської економіки включає макроекономічні, фінансові, енергетичні та кліматичні ризики, які мають системний характер і потребують комплексного реагування з боку держави. Як зазначають аналітики OECD, лише поєднання фіскальної дисципліни з активною інвестиційною політикою здатне забезпечити довготривалу конкурентоспроможність Польщі у межах Європейського Союзу [7]. Мінімізація вищезазначених ризиків потребує комплексного та скоординованого реагування держави, спрямованого на зміцнення

макроекономічної стійкості, енергетичної безпеки та адаптацію економіки до кліматичних змін.

Одним із ключових викликів для Польщі як держави, що прагне зберігати та посилювати позиції регіонального лідера у Центрально-Східній Європі, залишається демографічний спад, який безпосередньо пов'язаний із скороченням трудового потенціалу країни. Зменшення чисельності населення працездатного віку, низький рівень народжуваності та старіння населення формують структурний дефіцит робочої сили, що дедалі більше впливає на темпи економічного розвитку. Додатковим фактором цієї проблеми є трудова міграція, оскільки відтік частини працездатного населення за кордон посилює дисбаланси на польському ринку праці.

За даними Główny Urząd Statystyczny, чисельність населення Польщі з 2010 по 2023 рік скоротилася з 38,5 до 37,6 млн осіб, при цьому частка населення працездатного віку зменшилася на понад 1,2 млн осіб [4]. Цей процес обумовлений поєднанням низького рівня народжуваності (1,26 дитини на одну жінку у 2023 році) та масштабною еміграцією молоді до країн Західної Європи, насамперед Німеччини, Великої Британії та Нідерландів. Згідно з даними Eurostat, лише у 2022 році понад 550 тис. польських громадян офіційно проживали і працювали за межами країни, що негативно впливає на внутрішній ринок праці та темпи продуктивності [2].

Частка осіб віком понад 65 років у структурі населення у 2023 році перевищила 22 %, тоді як ще у 2000 році цей показник становив лише 13 %. За прогнозами OECD, до 2050 року частка осіб пенсійного віку може сягнути 30 %, що істотно збільшить навантаження на систему охорони здоров'я, пенсійне забезпечення та державний бюджет [8]. Водночас низька участь молоді у ринку праці зумовлює дефіцит кваліфікованих кадрів, особливо у сфері промислового виробництва, науки, інженерії та медицини.

Польща сама стала важливим центром залучення іноземних працівників, що частково компенсує дефіцит польської робочої сили, але водночас створює нові соціально-економічні та інтеграційні виклики.

Висновки. Серед основних сучасних ризиків Польщі як регіонального лідера Центрально-Східної Європи можна виокремити чотири ключові групи: демографічну, соціальну, політичну та інституційну. Їхній взаємозв'язок формує комплексну матрицю загроз, яка визначає вектор подальшої трансформації держави. Як зауважують експерти Європейського банку реконструкції та розвитку, стабільність майбутнього економічного розвитку Польщі залежить від здатності уряду поєднати зростання продуктивності з інклюзивною соціальною політикою, модернізацією інститутів управління та дотриманням принципів верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Eurostat. General government gross debt – annual data. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
2. Eurostat. Unemployment rate – quarterly data, seasonally adjusted [online]. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
3. Główny Urząd Statystyczny. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2016. Warszawa: GUS, 2016. 562 p.
4. Główny Urząd Statystyczny. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 1990–2023. URL: <https://stat.gov.pl>
5. Human Development Reports. Table 1 – Human Development Index and its components. URL: <https://hdr.undp.org>
6. Komuda Ł. Pracujący w rolnictwie, przemyśle i usługach. Rynekpracy.org. 24.06.2023. URL: <https://rynekpracy.org>
7. OECD. Economic Surveys: Poland 2022. Paris: OECD Publishing, 2022. URL: <https://www.oecd.org>
8. OECD. Poland Economic Snapshot. 2023. URL: <https://www.oecd.org/economy/poland>
9. Polski Instytut Ekonomiczny. Raport o stanie gospodarki 2023. Warszawa: PIE, 2023. URL: <https://pie.net.pl>
10. European Commission. Country Report – Poland 2023. Brussels: European Commission, 2023. URL: <https://ec.europa.eu>
11. Fitch Ratings. Poland – Sovereign Credit Overview 2023. London: Fitch Ratings, 2023. URL: <https://www.fitchratings.com>
12. Moody's Analytics. Poland Country Outlook 2023. New York: Moody's, 2023. URL: <https://www.moody's.com>
13. European Bank for Reconstruction and Development. Poland Country Strategy 2023–2028. London: EBRD, 2023. URL: <https://www.ebrd.com>
14. McKinsey & Company. Poland 2025: Europe's New Growth Engine. Warsaw: McKinsey, 2022. URL: <https://www.mckinsey.com>
15. OECD. Productivity Statistics – Poland 2023. Paris: OECD, 2023. URL: <https://stats.oecd.org>
16. NBP. Raport o inflacji. Warszawa: Narodowy Bank Polski, 2023. URL: <https://nbp.pl>

References:

1. Eurostat. General government gross debt – annual data. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat>
2. Eurostat. Unemployment rate – quarterly data, seasonally adjusted [online]. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat>
3. Główny Urząd Statystyczny. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2016. Warszawa: GUS, 2016. 562 p.
4. Główny Urząd Statystyczny. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 1990–2023. Available at: <https://stat.gov.pl>
5. Human Development Reports. Table 1 – Human Development Index and its components. Available at: <https://hdr.undp.org>
6. Komuda Ł. Pracujący w rolnictwie, przemyśle i usługach. Rynekpracy.org. 24.06.2023. Available at: <https://rynekpracy.org>
7. OECD. Economic Surveys: Poland 2022. Paris: OECD Publishing, 2022. Available at: <https://www.oecd.org>
8. OECD. Poland Economic Snapshot. 2023. Available at: <https://www.oecd.org/economy/poland>

9. Polski Instytut Ekonomiczny. Raport o stanie gospodarki 2023. Warszawa: PIE, 2023. Available at: <https://pie.net.pl>
10. European Commission. Country Report – Poland 2023. Brussels: European Commission, 2023. Available at: <https://ec.europa.eu>
11. Fitch Ratings. Poland – Sovereign Credit Overview 2023. London : Fitch Ratings, 2023. Available at: <https://www.fitchratings.com>
12. Moody's Analytics. Poland Country Outlook 2023. New York: Moody's, 2023. Available at: <https://www.moody's.com>
13. European Bank for Reconstruction and Development. Poland Country Strategy 2023–2028. London: EBRD, 2023. Available at: <https://www.ebrd.com>
14. McKinsey & Company. Poland 2025: Europe's New Growth Engine. Warsaw : McKinsey, 2022. URL: <https://www.mckinsey.com>
15. OECD. Productivity Statistics – Poland 2023. Paris : OECD, 2023. Available at: <https://stats.oecd.org>
16. NBP. Raport o inflacji. Warszawa : Narodowy Bank Polski, 2023. Available at: <https://nbp.pl>

CHALLENGES AND RISKS OF POLAND AS A REGIONAL LEADER IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Summary. Over the past three decades, Poland has consistently demonstrated sustainable economic dynamics, which has provided it with the status of an “Eastern European tiger”. The main factors of this growth have been structural reforms, active integration into the European market and diversification of economic sectors. The article examines the main challenges and risks of Poland as one of the leading regional leaders in Central and Eastern Europe. It is substantiated that the modern economic model of Poland demonstrates high stability and dynamics of economic development, however, its further strengthening depends on the state's ability to withstand a complex of internal and external threats. The key demographic risks associated with the reduction of the working-age population and changes in the employment structure are analyzed. Particular attention is paid to the problems of energy security, dependence on energy imports and the need to transform the energy sector. The impact of inflationary processes intensified by the COVID-19 pandemic and the energy crisis, as well as the structural inertia of the Polish labor market and social inequality, is considered. External political and geoeconomic risks are identified, caused by changes in the security environment in Europe, the need to increase defense spending and the growth of public debt. It is substantiated that the combination of these factors can affect the pace of economic growth, competitiveness and position of Poland in the region. The prospects for Poland to maintain the role of one of the key economic and political centers of Central and Eastern Europe are outlined, provided that structural reforms are carried out, the energy sector is modernized, the labor market is adapted, and effective responses are made to new geoeconomic and security challenges. The modern economy of Poland occupies a leading position among the countries of Central and Eastern Europe, forming a significant influence on the development of international business and integration processes in the region. Since the beginning of transformational reforms, Poland has gradually transformed from a country with a predominantly agrarian structure of production into a powerful industrial and investment partner, capable of accumulating significant financial resources and attracting transnational corporations.

Keywords: economic growth, institutional reforms, European integration, foreign economic relations, international business, competitiveness, Poland, Eastern European tiger, economic transformation.

Дата надходження статті: 10.07.2026

Дата прийняття статті до публікації: 14.08.2026

Дата публікації статті: 07.09.2026